

ზოგადი წარმოდგენა – შეიცავს საგნის ისეთ ზოგად ნიშნებს, რ-იც ამ საგნის სხვა ცვალებად ნიშანთა შორის მუდმივადაა განცდაში მოცემულია. მაგ. წრეხაზის ზოგად წარმოდგენაში ყოველთვის დაცულია მისი თვალსაჩინო ნიშანი სიმრგვალე, ხოლო მისი სიდიდე და ფერი, რ-ებიც სხვადასხვა პირობებში შეიძლება განსხვავებული იყოს – ზ. წ-ში არ განიცდება. ზ. წ. ყოველთვის თვალსაჩინოდ მოცემული შინაარსის განცდაა, იმ დროს, როცა ცნება წარმოადგენს მხოლოდ აზრს საგნისათვის დამახასიათებელ ნიშანთა შორის არსებული მიმართების შესახებ. ამიტომ თავისი შინაარსით ცნება ყოველთვის აბსტრ-ია; ზ. წ-ის შინაარსი კი თვალსაჩინოა და მოკლებულია იმ გარკვეულობას, რ-იც ცნებას ახასიათებს, რ-აც აზრს საგნის ნიშნების შესახებ. ზ. წ-ის გაიგივება ცნებასთან, როგორც ეს მიღებული იყო ასოციაციურ ფ-გიაში, ფაქტობრივად უკანონოა. აზროვნების განვითარების დაბალ საფეხურზე, – სკოლის წინარე ასაკში, აგრეთვე პრიმიტიულ ხალხთა თვალსაჩინო-ხატოვან აზროვნებაში, – ზ. წ- „ცნების ფუნქციური ეკვივალენტს“ წარმოადგენს, აქ იგი ცნების მაგივრობას სწევს.

„ცნების ფუნქციური ეკვივალენტი“, აზროვნების განვითარებაში, წინ უსწრებს ცნებით აზროვნებას /დ. უზნაძე/.

ზოოფსიქოლოგია /ბერძ. Ζῷον – ცხოველი/ – იხ. ცხოველთა ფსიქოლოგია.

10

თავისუფალი ასოციაციის მეთოდი – იხ. ასოციაციური ექსპერიმენტი.

თავში – ქცევის ერთ-ერთი ფორმა, სიამოვნების გრძნობასთანაა ყოველთვის დაკავშირებული. ცხოველთა სამყაროში თ. განვითარების უფრო მაღალ საფეხურზე წარმოიშობა თ. არის „თავისებური, დამოუკიდებელი ქცევის ფორმა, რ-იც აღ-ნის ბ-ვობის ხანას უდევს საფუძვლად“ /დ. უზნაძე/. თავაშობს ზრდადამთავრებული აღ-ნიც, მაგრამ დამახ. ბ-ვობის ასაკისათვის; იგი ამ ასაკში ქცევის გაბატონებული ფორმაა; ბ-ვობის ხანა თ-ის ხანადაა ცნობილი. ამიტომ თ-ის პრობლემა, პირველ რიგში, ბ-ვის თ-ს გულისხმობს.

თ-ის სიუყეტი გარესინამდვილის შინაარსებია, ბ-ვის ცნობიერებაში ფანტასტიკურად გარდაქმნილი და სახეშეცვლილი; მაგ. ჯობი – ცხენია, ხის ნატეხი ან ქვის კენჭი – დედოფალა, ხის ჩხირები – მეომრები და ა. შ. თ-ში „ყველაფერი ყველაფრად შეიძლება გარდაიქმნას“ /დ. უზნაძე/. არ შეიძლება ითქვას, რომ ეს გარდაქმნილი სახეები ბ-ვს სინამდვილედ მიანიშნდეს, არა, მან კარგად იცის, რომ ჯობი – ჯობია და არა ცხენი; სინამდვილის ფანტასტიკური სახეები მხოლოდ თ-შია ასეთი ილუზორული. ბ-ვის თ. ძირითადად – ილუზიის თ-ა.

თამაშის თეორიები – თამაშის მთავარი თეორიები: ჰ. სპენსერი. ბ-ვს უგროვდება ენერჯის მარაგი, ის განტვირთვას მოითხოვს, თ-ში ენერჯის ამ განტვირთვას ემსახურება. კ. გროსი: თამაში ცხოვრებისთვის საჭირო ძალებს წვრთნის, ამზადებს ად-ნს მომავალი სერიოზული ცხოვრებისთვის. კ. ბიულერი: თამაში ფუნქციური სიამოვნების წყაროა, ფუნქციის მოქმედება თავისთავად იწვევს სიამოვნების განცდას და ამიტომაც რომ ბ-ვი თამაშობს. სტენლი ჰოლი: სხვადასხვა ასაკობრივ საფეხურზე ბ-ვს უჩნდება ის ტენდენციები, რაც გაიარა კაცობრიობამ განვითარების გზაზე; თამაში იმეორებს კაცობრიობის კულტურულ-ისტორიული განვითარების განვლილ საფეხურებს. ვ. შტერნი: თამაში მართო ბიოლოგიურ მიზანს არ ემსახურება, იგი მთელ ად-ნს ასახავს ყველა იმ ტენდენციით, რაც მას აქვს. ად-ნი ფენობრივი აგებულებისაა, მას აქვს რ-რც წარსულის, ისე მომავლის ფენა. ყოველი ფენა თავისი ტენდენციების გამოვლენისკენ ისწრაფვის და ეს ტენდენციები თამაშში პოულობენ თავის განსახიერებას. ზ. ფროიდის ვარაუდით თამაშს სექსუალური ტენდენციები განსაზღვრავენ. დ. უზნაძის თეორიით თამაში „ფუნქციური ტენდენციის“ გამოვლინებაა. ამ თეორიის თანახმად კი ფუნქციონის აქტივობის იმპულსი თვით სამოქმედო ძალებშია თავიდან მოცემული ტენდენციების სახით, რის მიხედვით, თუ ძალა არსებობს ის კიდევ უნდა აქტივობდეს, ფუნქციობდეს, როცა მას ამის შესაძლებელი პირობები შეხვდება. ასეთი აქტიობა კოცხალი ორგანიზმის ბუნებრივი მდგომარეობაა. თამაში ერთი ასეთი პირობაა, სადაც აქტივობისაკენ მიმსწრაფი ძალები პოულობენ თავის რეალიზაციას. სამოქმედო ძალები კი ად-ნს მემკვიდრეობით ეძლევა. ამ ძალებიდან ზოგი ბ-ვის განვითარების მოცემულ საფეხურზე საჭიროა და ფუნქციობს, ზოგი კი ამ პერიოდში გამოყენებას მოკლებულია, მაგრამ ისინი მოქმედებისკენ სპონტანურად ისწრაფვიან, რადგან მათი მოქმედების იმპულსი მათშივეა თავიდან ჩადებული და ისინი თამაშში პოულობენ თავის რეალიზაციას აქედან გასაგებია, თუ რატომ თამაშობს ბ-ვი ან ზრდადამთავრებული ად-ნი. ამის პირობას „ფუნქციონის მოთხოვნილებით“ /ტენდენციით/ გამოწვეული აქტივობა შეადგენს. დ. უზნაძის თამაშის თეორია ადვილად ხსნის თამაშის პრობლემის ძირითად სიძნელეებს, სახელდობრ, თუ რატომ თამაშობს ზრდადამთავრებული ად-ნი, რ-საც გაუნაღებელი ენერჯის მარაგი არ აწუხებს, რადგან ის მას არა აქვს, ან რატომ აღიძვრის თამაშში შესაძლებელი სამოქმედო ძალები, ან რატომ არის ის ყოველთვის ფუნქციურ სიამოვნებასთან დაკავშირებული.

თანაგავარჯიშება – იხ. ტრანსპოზიცია.

თანატოსკომპლექსი /ბერძ. thanatos – სიკვდილი; ბერძ. მითოლოგიაში: სიკვდილის ქალღმერთ ნიქტის შვილი, ძილის ღმერთის, ჰიპნოსის ტყუპის ცალი/ – რთული კონფლიქტური განცდა: სიკვდილისაკენ ლტოლვა,

სწრაფვა - რსაც სიცოცხლისადმი სწრაფვა უპირისპირდება.

თანატომანია - სიკვდილის შიში გადასული მანიაში.

თანატოტროპიზმი - აჩემება ზოგი ად-ნის მიერ, რომ ის გარკვეული ავადობით მოკვდება /ასახელებს ავად-ს/.

თანატოფობია - სიკვდილის შიში.

თანდაყოლილი თვისება - რაიმე ნიშნის/ფს-ცურის ან ფიზ./ მოცემულობა დაბადებიდანვე. მემკვიდრეობითი თვისებები ყველა თანდაყოლილია, თუმცა შეიძლება თ. თ. /ნიშანი/ ცოცხალი არსების დაბადებიდანვე არ გამოვლინდეს. არც ყოველი თანდაყოლილი ნიშანი არის მემკვიდრეობითი. ზოგჯერ ახალდაბადებულს თან დაჰყვება არამემკვიდრეობითი ნიშანიც, მაგ., კოჭლობა, ან სიყრუე, ამის მიზეზია სომატურ აპარატში ემბრიონალური განვითარების პერიოდში მომხდარი ცვლილება, ან რაიმე ფიზ. დაზიანება დაბადებასთან დაკავშირებით.

თანდაყოლილობა გულისხმობს რაიმე ნიშნის თანხლებას ახალდაბადებულისთვის დაბადებიდანვე. საპირ „შეძენილი“ ე. ი. ისეთი ნიშანი ან თვისება, რ-იც წარმოიშობა გამოცდილების საფუძველზე და მემკვიდრეობით არ გადადის.

თანამიმდევარი კვალი - იხ. მხედველობის თანამიმდევარი კვალი.

თატი - იხ. თემატური აპერცეფციის ტესტი.

თემატური აპერცეფციის ტესტი - /თატი/ - „პროექციული მეთოდის“ ერთ-ერთი სახე. ფს-გიაში შემოტანილია ამერიკელი ფს-გის ჰ. მურეის /N. A. Murrey / მიერ. წარმოადგენს პიროვნების კვლევის ტესტს. ცპ-ს ეძლევა სურათების სერია, ევალება შეადგინოს თითოეული სურათის სიუჟეტი, გაარკვიოს რა ხდება სურათზე, რ-რია ურთიერთობა სურათზე დახატულ ად-ნთა შორის, რას აკეთებენ და განიცდიან ისინი, ე. ი. ცპ-ს ეძლევა გარკვეული თემა, რ-ის შესახებაც მან უნდა აავოს მოთხრობა. თ. ა. ტ. ვარაუდობს, რომ ამ მოთხრობაში სუბ. თავის შინაგან სამყაროს გამოაგლენს: თავისი სურვილების, ინტერესების, დაფარული განცდების პროექციას მოახდენს. მიღებული მასალის ფს-გიურმა ანალიზმა უნდა გამოამყდაგნოს სუბ-ის მიერ პროექტირებული განცდები, მისი პიროვნული თვისებები. /იხ. პროექციული მეთოდი, რორშახის ტესტი/.

თვალსაჩინო /ხატოვანი / აზროვნება - აზროვნების ერთ-ერთი სახე; გვხვდება ად-ნის რ-რც ონტოგენეზური განვითარების, ისე ფილოგენეზური განვითარების დაბალ საფეხურზე.

თ. ა. განსხვავდება პრაქტიკული აზროვნებისაგან; პრაქტიკული აზროვნება განვითარების უფრო დაბალ საფეხურს წარმოადგენს და გენეტიკურად წინ უსწრებს. თ. ა. იგი მოქმედებაშია ჩართული, მაგრამ წინ არ უსწრებს მოქმედებას და მოქმედებით ხორციელდება. თ. ხ. ა კი მეტყველებასთანაა დაკავშირებული, ამიტომ წინ უსწრებს მოქმედებას და წარმოდგენებით ანუ თვალ-

საჩინო ხატებით ხორციელდება /ღ. უზნაძე/ „თ. ხ. ა. განსხვავდება აგ-
რეთვე ლოგიკურ-ვერბალური ანუ ცნებითი აზროვნებისაგან. ლოგიკურ-
ვერბალური აზროვნების მეტყველებასთანაა დაკავშირებული, წინ
უსწრებს მოქმედებას, მაგრამ თ. ხ. ა-ისაგან იმით განსხვავდება, რომ
სიტყვებში ცნებები ანუ აბსტრ-ული, არათვალსაჩინო შინაარსებია
მოცემული /იხ. ლოგიკურ-ვერბალური აზროვნება/. თ. ხ. ა-ის თავისე-
ბურება ნათლადაა გამოხატული პრიმიტიული აღ-ნის მეტყველებაში: ეს
უკანასკნელი ზოგადის აღმნიშვნელ სიტყვებს არ შეიცავს; ყოველი
სიტყვა კონკრეტული საგნის, მოვლენის და მოქმედების ხატს აღნიშ-
ნავს, მაგ. ზოგი პრიმიტივის მეტყველებაში საზოგადოდ თოვლის აღმნი-
შვნელი სიტყვა არ არსებობს: თოვლი, რ-იც მოდის, ერთი სიტყვით აღი-
ნიშნება, რ-იც მიწაზე დევს – სხვა სახელით და, რ-იც დნება კიდევ სხვა
სახელით. ამრიგად პრიმიტიული აღ-ნის სიტყვაში ზოგადი კი არ ქიაზ-
რება, არამედ კონკრეტული თვალსაჩინო ხატი. თ. ხ. ა-ში ერთგვარ
განზოგადებას მაინც აქვს ადგილი, მაგრამ არა ნამდვილი ლოგიკური აბსტრ-ისა
და განზოგადების საფუძველზე, მაგრამ მაინც ერთგვარი თვალსაჩინო
„ფიგურაციის“ სახით, როცა სიტყვაში აისახება საგნის არა ცალკეუ-
ლი ნიშანი ანუ თვისება სხვა ნიშნებისგან გამოყოფით, არამედ სხვა
საგნის ის ხატი, რ-თანაც ეს ნიშანია დაკავშირებული. ზოგი პრიმიტი-
ული ტომის ენაში ნიშან „შავს“ თავისი საკუთარი სახელი არ გააჩ-
ნია და მას ჩვეულებრივ იმ საგნის სახელი ჰქვია, რ-იც პრიმიტივის
ცნობიერებაში მხოლოდ სიშავის ნიშნითაა წარმოდგენილი; ასე მაგ.,
პომერანიის მცხოვრებნი თვისება „შავს“ ყვავის სახელს „ჟოტკოტს“ უწო-
დებენ და „წითელს“ სისხლის სახელით „გაბით“ აღნიშნავენ /ღ. უზნა-
ძე/. ასეთ თ. ხ. ა-ს, სადაც საგანი არ არის გაანალიზებული მისი ცალ-
კეული ნიშნების მიხედვით, ე. ი. სადაც ნიშნები საგნისაგან ა. ბ.
ს ტ რ ა ჰ ი რ ე ბ უ ლ ი არაა, სხვანაირად „სინკრეტულ აზროვნება -
საც“ უწოდებენ. /იხ. ა.

თვითდაკვირვება /ინტროსპექცია/ – საკუთარ განცდაზე დაკვი-
რება. ფს-კურ მოვლენათა კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი. თ-ის მეთოდი
ორნაირია – 1. პირდაპირი დაკვირვება, როცა მკვლევარი ფს-ლოგი სა-
კუთარ განცდებზე ახდენს დაკვირვებას და 2. არაპირდაპირი დაკვი-
რება, როცა მკვლევარი ფს-გი სხვების თ-ის მასალით სარგებლობს.
თ-ის მეთოდს თან ახლავს შემდეგი სიძნელე.

1. მკვლევარი ფს-გი რომ „სხვათა თვითდაკვირვების“ ჩვენებებ-
თაც სარგებლობს, ეს ჩვენებები მხოლოდ მაშინ შეიძლება იყოს სან-
დო, თუ სხვა სუბ-ებს ეხერხებათ საკუთარი განცდების ზუსტი ფს-გი-
ური სრული სიტყვიერი აღწერა, და ამასთანავე, – თუ თვითონ ფს-
გსაც შესწევს უნარი ადეკვატურად წედეს ამ სხვათა სიტყვიერ აღ-
წერას. თ-ის მეთოდის ნაკლად ნაგულისხმებია ის, რომ განცდის პრო-

ცესის ადეკვატური სიტყვიერი აღწერა, მისი სრული ვერბალიზაცია საერთოდ ძნელია, და მკვლევარ ფს-გსაც არ აქვს საშუალება „სხვათა აღწერებში“ სწორედ ის იგულისხმოს, რაც ნამდვილად განცდისათვის უნდა იყოს დამახ.

2. თ. თავისთავად ძალზე რთული პროცესია და ამიტომ იგი ხელს უშლის ისეთი განცდების შესწავლას, რ-რაცაა რთული ფს-კური მოვლენები – აზროვნება, ნებელობის პროცესები, ემოციები და აფექტები /შიში, მწუხარება, რისხვა და სხვა/; .თ. სახეს უცვლის, არღვევს ამ განცდების ბუნებრივ მიმდინარეობას და ზოგ მათგანს კი სრულია - დაც სპობს, მაგ., როცა მწუხარებას განვიცდით, ჩვენ იმ ობიექტური ვითარებისაკენ ვართ მიმართული, რ-იც ჩვენში მწუხარებას იწვევს, და უკანასკნელი მით უფრო ძლიერია, რაც უფრო მეტად ვაფიქსირებთ მწუხარების გაძომწვევ მიზეზს. მაგრამ თუ ამ დროს ყურადღებას სამწუხარო ვითარებიდან თვითონ მწუხარების განცდაზე გადავიტანთ, შევამჩნევთ, რომ ჩვენი მწუხარება შენედა, შესუსტდა – და ზოგ შემთხვევაში თუ გონებრივ-შემეცნებითი ანალიზი გავაგრძელებთ, იგი კიდევ ისპობა.

აღნიშნული სიძნელეების დაძლევა – საცსებით ან ნაწილობრივ შესაძლებელი ხდება: ა/სუბ-ის მიერ საკუთარი განცდების ზუსტი და ყო - ველმხრივ ამომწურავი „სიტყვიერი აღწერა“ და მკვლევარ ფს-გის მხრივაც ამ აღწერის ადეკვატურად გაგება ადვილი რომ არაა, ეს უდავოდ სწორია, მაგრამ დაუძლეველ სიძნელეს იგი მაინც არ წარმოადგენს. საქმე ისაა, რომ „სხვათა /მრავალი ცპ-თა/ თ-ის სიტყვიერ ჩვენებებს“ მკვლევარი ფს-გი უკრიტიკოდ არ იღებს; იგი მათ მკაცრი ვერიფიკაციის მბრძმედში ატარებს, აანალიზებს თითოეულ ჩვენებას, საქიროებისამებრ დამატებით ცდებსაც ატარებს, ეძებს ამ მრავალ ჩვენებებს შორის ისეთებს, რ-ებშიც შესასწავლი განცდის ერთნაირ ნიშან-თვისებებზეა სიტყვიერად მითითებული და, ამასთანავე, დანარ - ჩენ ჩვენებებთან შედარებით, დომინანტურიცაა. ერთი სიტყვით, თვითდაკვირვების ჩვენებები ანუ განცდათა სიტყვიერი აღწერის ზედმიწევნითი კრიტიკული ანალიზი და მათ შორის „ტიპური ჩვენებების“ მიგნება შესაძლებლად ხდის მცდარი ჩვენებების აცილებას.

ბ/ რაც შეეხება თვითდაკვირვების მეორე ნაკლს, რომ იგი ხელს უშლის განცდის შესწავლას, თანამედროვე მეცნიერული ფს-გია არც ამ დებულებას იზიარებს და გარკვეულ ფარგლებში თ-ს მაინც ღირებულ მეთოდად თვლის. შეხედულება, რ-იც ფს-გიაში მითითებული ნაკლის შესახებ არსებობს, საერთოდ ასეთია: თ-ას შეუძლია უარყოფითად იმოქმედოს შესასწავლ განცდაზე / შეასუსტოს, შეცვალოს ან სრულიად აღკვეთოს იგი/, მაგრამ ეს მხოლოდ მაშინაა აუცილებელი, თუ სუბ-ის მიერ თავის განცდაზე დაკვირვებისას ერთდროულად ამ განცდის გამომწვევი გამლიზიანებელიც აქტიურად მოქმედებს, ისეთ შემთხვევაში,

როცა სუბ-ს ყურადღება მოქმედი გამლიზიანებლიდან თვითონ განცდა-ზე გადააქვს, უკანასკნელი უთუოდ უნდა შეიცვალოს, დაირღვეს და, მაშასადამე, თ-ის ცნობებიც არასანდო უნდა აღმოჩნდეს.

მაგრამ ირკვევა, რომ თ-ის სხვა გზაც არსებობს, რაც აღნიშნულ ნაკლს /თ-ის უარყოფით გავლენას შესასწავლ განცდაზე/ თავიდან იცილებს.

თანამედროვე ფს-გიაში საყოველთაოდ ცნობილია და ექსპერ-ადაც დამტკიცებულია, რომ განცდა, რაც რა თქმა უნდა, გარე, გამლიზიანებელი იწვევს, უკანასკნელის აღკვეთისთანავე კი არ ისპობა, არამედ ერთგვარი „უშუალო მოგონების“ სახით იგი კარგაზნას ამ გამლიზიანებლის შემდეგაც განაგრძობს არსებობას; და ამასთანავე, დადასტურებულია ისიც, რომ ყოველი განცდა, რაც „უშუალო მოგონებაში“ გვეძლევა, ფაქტობრივად ისეთივე ცხადი, გამოკვეთილი და უზარვეზოა, რა რაც იგი გამლიზიანებელთან თანხლების პირობებში შეიძლება ყოფილიყო; და აი, სწორედ განცდის ამ „უშუალო მოგონების“ ფაქტში ხედავენ იმ „ხერხს“, რაც საშუალებას იძლევა განცდაზე თ. და-უბრკოლებრივ ვაწარმოოთ სახელდობრ თუ ობიექტური გამლიზიანებლის აქტური მოქმედების პირობებში განცდაზე დაკვირვება შეუძლებელია, რადგანა-ნაც გამლიზიანებელი თავისკენ იპყრობს სუბ-ის ყურადღებას, „უშუალო მოგონებაში“ მოცემულ განცდაზე დაკვირვებისათვის ეს დაბრკოლება აღარ არსებობს. აქ სუბ-ს მხოლოდ განცდა ეძლევა /უგამლიზიანებლოდ! / და მას უკვე ხელს აღარაფერი არ უშლის, ამ განცდას, — თუმცა კი მოგონებაში მოცემულს, მაგრამ მაინც წინანდებურად ცხადსა და გამოკვეთილს, — ზედმიწევნით დააკვირდეს, ყველა მის ნიშან-თვისებას წედეს და დაწერილებით აღწეროს იგი. ერთი სიტყვით, განცდის უშუალო მოგონების წყალობით თ. თავიდან იცილებს იმ ძირითად სიძნელეს, რაც იგი უთუოდ ვერ დაძლევდა, რომ თვითონ განცდის „უშუალო მოგონების“ სახით არსებობა ფაქტი არ ყოფილიყო.

განცდის „უშუალო მოგონების“ საფუძველზე წარმოებულ თ-ას „უკუხედვითი“ ანუ „რეტროსპექტული თ-ის მეთოდს“ უწოდებენ და ასეთია იგი ყველგან, სადაც კი ამა თუ იმ განცდის შესწავლის საჭიროება ჩნდება. რა თქმა უნდა, თანამედროვე მეცნიერულ ფს-გიაში აღ-ნის ფს-კის შესასწავლად სხვა მეთოდებსაც იყენებენ /ე. წ. ობი-ექტურ მეთოდებს/, მაგრამ კერძოდ თ. „პირველი მისადგომია“ ფს-კურ სინამდვილეში შესაღწევად და ამ სინამდვილის ყოველი სხვა /ობიექტური/ მეთოდით კვლევა მხოლოდ მასთან თანამშრომლობით შეიძლება იყოს ნაყოფიერი.

თვითდაკვირვება, როგორც ფსიქოლოგიის მეთოდი — ფს-გის ძირითად მეთოდად აღრე თ-ის მეთოდი ითვლებოდა. ამ კონცეფციამ თავიდანვე განსაზღვრა ფს-გის საგნის, როგორც მეცნ-ის გაგება, ან

პირიქით, ფს-გიის საგნად ცნობიერების პროცესების აღიარებამ განსაზღვრა ფს-გიის კვლევის ძირითადი მეთოდის სპეციფიკა. თუ ფს-გია ჩვენი ცნობიერების პროცესების მიმდინარეობას შეისწავლის, ამის საუკეთესო მეთოდად ამ პროცესებზე დაკვირვება უნდა ჩაითვალოს ან აქტუალურად – მათ მიმდინარეობაში, ან კიდევ რეპროდუქციულად, იმის შემდეგ, რაც მათი აქტუალობა დამთავრდა.

თუ ყველა ფს-კური პროცესი ამა თუ იმ სახის ცნობიერების მოვლენად მივიჩნიეთ და შემეცნების და ნებელობის პროცესად დავსახეთ, მაშინ თ-ის მეთოდის ძირითადი მნიშვნის დებულება ფს-გიაში, მართლაცდა უდავოდ უნდა იქნეს მიღებული. ამ თვალსაზრისმა საკმაოდ დიდხანს განაპირობა ფს-გიის ბედი. პირველი ცდა გაენთავისუფლებინა ფს-გია ამ კონცეფციის გაბატონებული გავლენისაგან, ეკუთვნის ბიჰევიორიზმს, რ-მაც თ-ის მეთოდთან ერთად უარყო თვით ჩვენი ფს-კის მეცნიერული შესწავლის შესაძლებლობის იდეაც.

ჩვენი მეცნიერების მიღწევათა კრიტიკულმა ანალიზმა ნათელი გახადა, რომ შეიძლება გავიღეთ ცნობიერი ფს-კური პროცესების საზღვრებიდან და დავუშვათ არსებობა ცნობიერებისწინარე ფაქტებისა /*доосознательных фактов*/, რ-ბიც დიდ როლს ასრულებენ ად-ნის სი-ცოცხლეში. სულიერი ცხოვრების ამ ცნობიერებისწინარე სფეროს ჩვენ განწყობის სფეროდ მივიჩნიეთ. იგი ავლენს მკვლევარის წინაშე სუბ-ის ქცევის განმსაზღვრელ კანონზომიერებათა რიგს. ფს-კურ მოვლენათა ასეთი გაგება უკარგავს თ-ას უპირატეს მდგომარეობას ფს-გიაში და ეს უკანასკნელიც იმ მეცნიერებათა წრეს ერთვის, რ-იც თავის მიღწევათა ობიექტურ დასაბუთებას ესწრაფვის. თ-ას რჩება იმ პროცესების კვლევა, რ-ბმაც უკვე განიცადეს ობიექტივაციის ზეგავლენა. (დ- უზნაძე, მისი არქივიდან).

თვითმომსახურება; როგორც ქცევის ფორმა – იხ. ქცევის ესტროგენული ფორმები.

თვითშთავონება – იხ. შთავონება.

თვისება /ატრიბუტი, კვალიტეტი/ – ის, რაც მოვლენისთვის /საგნისთვის/ „თვისია“, მას ეკუთვნის, მისი ნიშანია, რ-ის გარეშე მას არსებობა არ შეუძლია. არ არსებობს უთვისებო საგანი ან მოვლენა; საგნის არსებობა მის თ-ებში ვლინდება. ყოველი საგანი თ-თა ისეთი ერთობლიობაა, რ-საგან რჩემლიმე ცალკე თ-ის გამოყოფა მხოლოდ აბსტრ-ის გზით არის შესაძლებელი; საგნის გარეშე ცალკე განხილული თ- მხოლოდ აბსტრ-ის პროდუქტია. თ-ს ცალკე, უსაგნოდ არსებობა არ შეუძლია.

ფს-გიაში ად-ნის ზოგი თ- შეიძლება მისთვის დამახ. იყოს საზოგადოდ, რ-იც ად-ნისთვის, ე. წ. ზოგადდამიანური თ- /შეტყველება

მრომა და სხვა/. ზოგიც მხოლოდ გარკვეული ინდივიდის კუთვნილება შეიძლება იყოს, მაგ., შურიანობა, სიკეთე, გულუხვობა და სხვა. ხასიათის და ტემპერამენტის თ-ები, რაც წესი ყველა ინდივიდუალური თ-ებია.

0

„იგი“ /ლათ. id, გერ. es /-ზე ფროიდის მიერ შემოტანილი ცნება ფს-გიაში, ეწოდება სუბ-ის ფს-კურ „სიღრმით ფენებში“ ყველაზე ძველ დაბალ, არაცნობიერ ფენას. „იგი“ – ფენა გაუცნობიერებელი ლტოლვების და სურვილების სამყოფია. „იგი“ ფენაში ჩაძირულია „განდევნილი განცდები“. ისინი კომპლექსის სახით ზემოქმედებენ ცნობიერებაზე და განსაზღვრავენ მის მოქმედებას და მიმდინარეობას. „იგი“ ფენა, ფროიდის თეორიით, მძაფრ კონფლიქტურ მიმართებაში იმყოფება სხვა ცნობიერ ფენებთან – „მე“ და „ზე-მესთან“. /იხ. კომპლექსი, განდევნილი განცდა/.

იდეა – /ბერძ. idea – გამოსახულება, წარმოდგენა, ცნება/ – ფს-გიაში ი-ს წარმოდგენად თვლიან. ლაპარაკობენ ი-თა ასოციაციაზე, თანდაყოლილ ი-ებზე /ძველი ფს-გია/, ბოლოში ი-ებზე, „ი-თა ქარიშხალზე“ /ფსიქიატრია, ფსიქოპათოლოგია/. ამ შემთხვევაში ი-ის ქვეშ წარმოდგენას გულისხმობენ. მაგრამ წარმოდგენასა და ი-ს შორის მკვეთრი განსხვავება არსებობს. წარმოდგენა უფრო ვიწროა და ინდივიდუალური შინაარსისაა, ი-ს კი მეტი ზოგადობა ახას, და არსებითად პეტყველებასთანაა დაკავშირებული, ვერბალურ სტიმულაციას ემორჩილება. დ. უზნაძის აზრით, განწყობის ასპექტით, წარმოდგენასა და ი-ს შორის მკვეთრი განსხვავება არსებობს. „წარმოდგენა, ჩვეულებრივ, იმავე პირობებში აღმოცენდება, რ-რც აღქმა. იგი აქტუალური განწყობის პროდუქტია. ი-ის შესახებ ეს არ ითქმის. თავისი აღმოცენებისათვის იგი ობიექტივაციას გულისხმობს. იმისათვის, რომ სუბ-ს ი. გაუჩინდეს, წინასწარ ობიექტივაციის აქტია საჭირო... წარმოდგენა და ი. ორი თვალსაჩინო განსხვავებული ფს-გიური კატეგორიაა“ /დ. უზნაძე/.

მეცნ-ში იხ. იხმარება ძირითადი პრინციპის, დებულების, სახელმძღვანელო აზრის მნიშვნ. მხატვრულ ლიტერატურაში. – ნაწარმოების დედააზრის, ავტორის ჩანაფიქრის გაგებით.

იდეათა ასოციაცია – ასოციაციურ ფს-გიაში იგივეა, რაც წარმოდგენათა ასოციაცია /იხ. ასოციაცია წარმოდგენათა/.

იდეათა ქარიშხალი – დამახ. ურთიერთდაკავშირებული სახეების, იდეების სწრაფი მიმდინარეობა, აჩქარებული ასოციაციები, შეუჩერებელი პეტყველება. ჩნდება სუბ-ის ძლიერი აგზნების, ეგზალტაციის მდგომარეობაში. თან სდევს მანიაკურ ფსიქოზს.

იდეალი – წარმოშობილია სიტყვა „იდეა“-დან. – გულისხმობს: იმ